

Thema's verkiezingsprogramma's

Circulaire economie

De Vereniging Afvalbedrijven stelt dat de circulaire economie de milieudruk verlicht, bijdraagt aan het (strategisch) behoud van grondstoffen en afval omzet in waardevolle grondstoffen. Belangrijke onderdelen zijn efficiënt grondstoffengebruik, het circulair ontwerpen van producten, recycling en nuttige toepassing. Nederland kan in Europa het voortouw nemen in de circulaire economie door de Nederlandse hoogwaardige verwerkingsstructuur aan te bieden aan de Europese markt. De Vereniging Afvalbedrijven vraagt om aandacht in beleid op de kwaliteit van de materialen. Wij pleiten voor een systeem waarbij de marktvraag centraal staat zodat grondstoffen en materialen kunnen worden afgezet.

BBB	Het overheidsbeleid moet producenten stimuleren om circulair te ontwerpen en zich te richten op grondstoffenefficiëntie, door bijvoorbeeld een innovatieprogramma te ontwikkelen op het recyclen van batterijen, accu's en windturbinebladen.
CDA	Een circulaire economie op het vlak van bijvoorbeeld metalen is simpelweg nodig om concurrerend te blijven en om de leveringszekerheid van grondstoffen veilig te stellen. Daarvoor moet de uitvoeringskracht van de overheid en het bedrijfsleven omhoog en moeten perverse prikkels verdwijnen, om bijvoorbeeld de productie van circulair plastic te stimuleren. De verantwoordelijkheid zal meer bij de producent gelegd moeten worden om hergebruik en recycling van afval en grondstoffen te versnellen. Er moeten daarom betere fiscale mogelijkheden komen voor het beprijzen van negatieve effecten van producten op natuur en milieu. Dat zou kunnen via een stapsgewijze aanpassing van de energiebelasting.
ChristenUnie	Vanwege de eindigheid van ruimtegebruik en van grondstoffen is een circulaire economie nodig die efficiënt met grondstoffen en materiaalgebruik omgaat. De inrichting van de volledige grondstofafvalcyclus is nodig, inclusief eerlijke beprijzing en afstemming van regelgeving op het gebied van grondstof en afval. Het gebruik van grondstoffen en de productie van goederen worden daarom afgesteld op hergebruik of reparatie. Ook kan het aantal verpakkingen drastisch omlaag, waardoor veel milieuschade wordt voorkomen. De ChristenUnie pleit daarom voor een totaalverbod op wegwerpplastic en een vereenvoudiging van verpakkingsmaterialen voor goede recycling. De partij wil een verpakkingenbelasting invoeren op meerlaagse verpakkingen en verpakkingen die minder dan 30% gerecycled materiaal bevatten.
D66	In 2030 wil de partij 50% minder grondstoffen gebruiken en in 2050 helemaal circulair zijn. Dit vraagt een verschuiving naar een circulaire benadering, waarin volgens de partij o.a. slim ontwerpen, delen, hergebruiken en recyclen centraal staan. Zo krijgt elk product een digitaal productpaspoort dat gedurende de hele levenscyclus wordt bijgehouden. Dit paspoort bevat informatie over de gebruikte materialen, onderdelen en de herkomst daarvan, evenals instructies over demontage, recyclen, hergebruik en reparatie. De verantwoordelijkheid voor de transitie naar een circulaire economie moet belegd worden bij de minister van Economische Zaken. Nog veel te vaak staan wet- en regelgeving in de weg van circulair handelen en produceren. Zo verhindert afvalwetgeving (einde-afvalstatus) bijvoorbeeld dat grondstoffen (in de vorm van afval) geïmporteerd of geëxporteerd worden of verwerkt worden tot nieuwe producten. Ook zorgt wet- en regelgeving op financieel gebied en specifiek op het gebied van afschrijven en risicoprofielen ervoor dat bedrijven in de circulaire economie veel meer moeite

	hebben met het krijgen van een lening of verzekering. In 2030 moeten grote overheidsaanbestedingen voor ten minste 50% circulair ingekocht zijn, in 2040 moet dit volledig circulair zijn.
GL–PvdA	Nederlandse bedrijven en producten die in Nederland worden verkocht zijn volledig circulair in 2050, waarbij er tussendoelen komen op weg naar 2050. De afvalbranche en innovatieve bedrijven worden gestimuleerd om te komen met nieuwe duurzame verdienmodellen met secundaire grondstoffen. Circulaire koplopers krijgen meer steun in het verkrijgen van de einde-afvalstatus voor grondstoffen die op veilige wijze hergebruikt of gerecycled kunnen worden. Schaarre grondstoffen worden vervangen door minder schaarse grondstoffen, net zoals fossiele en minerale grondstoffen door biobased grondstoffen worden vervangen. Om de samenhang tussen het klimaat- en grondstoffenbeleid te waarborgen, worden beide dossiers ondergebracht bij één coördinerend minister. Voor individuele productgroepen, waaronder textiel en plastics komen specifieke circulariteitsdoelen.
NSC	Op de fundamenten van de oude maakindustrie kan een nieuwe economie ontstaan, waarbij er minder of geen nieuwe grondstoffen nodig hebben en er vooral gebruikt wordt gemaakt van biobased en hergebruikte materialen. Er komen bindende doelen voor het gebruik van gerecycled materiaal in productieprocessen en tegengaan van verspilling. Knelpunten in wetgeving rond het benutten van 'afval' als grondstof worden weggenomen. Voor de consument en bedrijven moet de keuze voor het circulaire alternatief aantrekkelijker worden gemaakt. Het modulair en reparabel ontwerpen van producten wordt onderdeel van het innovatiebeleid.
PVV	Er wordt ingezet op producten die lang meegaan en gerepareerd kunnen worden.
SGP	De SGP stelt dat ook in de omgang met grondstoffen en afval er sprake is van rentmeesterschap. Dat betekent dat de partij in wil zetten op minder gebruik van ruwe grondstoffen door verplichte toepassing van recycalaat, langere inzetbaarheid van apparaten en bouwmaterialen, meer hergebruik van grondstoffen en recycalaat door het aanmerken van bewerkte afvalstoffen als nieuwe grondstof te vereenvoudigen en het beperken van negatieve milieueffecten in de afvalketen door van het gebruik van ruwe grondstoffen te belasten. Het Nationaal Plan Circulaire Economie verdient concrete uitwerking en actie.
VVD	De VVD houdt vast aan het doel van 50% circulariteit in 2030 en 100% circulariteit in 2050, o.a. door meer spullen te gaan hergebruiken. Hierdoor neemt de hoeveelheid grondstoffen af. Hoe meer er circulair wordt geproduceerd, hoe minder afval er in het milieu belandt. Ook wil de VVD ervoor zorgen dat er daarmee minder nieuwe grondstoffen nodig zijn, door in te zetten op een bijmengverplichting voor bio- en gerecyclede plastics. Ook krijgt circulariteit een grotere plaats in aanbestedingen.

Europees beleid

De Vereniging Afvalbedrijven bepleit de volledige implementatie en naleving van bestaande Europese afvalregelgeving, en harmonisatie van milieu-, volksgezondheids- en kwaliteitsaspecten binnen de Europese Unie. Het streven is gericht op promotie van afval als grondstof en Europees beleid waarin de ontwikkeling van de markt voor secundaire grondstoffen en innovatie centraal staat. Op Europees niveau bepleit de Vereniging Afvalbedrijven voorts regelgeving die de inzet van secundaire grondstoffen en hernieuwbare energie voorschrijft of stimuleert.

CDA	Het CDA geeft aan een Europese grondstoffenheffing, strengere product-normering en het recht op reparatie van hele gewone producten als je smartphone, te steunen. Zo komt er een einde aan de bewuste verkorting van de levensduur van producten, besparen we niet alleen op grondstoffen maar voorkomen we ook onnodige kosten voor consumenten en maken we een aan de situatie dat nieuw plastic goedkoper is dan gerecycled plastic, aldus het CDA. Daarmee gelden voor buitenlandse producenten dus dezelfde standaarden als voor Nederlandse bedrijven. Op Europees niveau wil de partij waar de productnormen aanscherpen en importheffingen uitbreiden.
ChristenUnie	De ChristenUnie wil dat de Europese Unie strenger optreedt tegen oneerlijke concurrentie en staatssteun en onze maakindustrie beschermt tegen dumping. Hiermee wil de partij een gelijk speelveld voor de Nederlandse industrie en detailhandel waarborgen.
D66	Ook in Europa pleit D66 voor het vastleggen van de doelstelling voor een volledig circulaire economie in 2050 in Europese wetgeving, met voorstellen als ecodesign, right-to-repair en de verpakkingverordening. Per sector of product, zoals staal, cement, plastic, bouw en kleding, wil de partij nieuwe, duidelijke circulaire doelen stellen. Daarnaast moet in Europees verband het grote aantal soorten plastic drastisch verminderen, waardoor plastic beter herbruikbaar worden. Met een combinatie van normeren (bijvoorbeeld bijmengverplichtingen of aanbestedingseisen), beprijzen en subsidies worden deze doelen gehaald.
GL-PvdA	GroenLinks-Partij van de Arbeid stellen dat Europese wetgeving helpt om producten een langere levensduur te geven (ecodesign) en recht op reparatie in te voeren. Net zoals de invoering van Europese verplichtingen voor fabrikanten en importeurs om een oplopend percentage gerecyclede grondstoffen te gebruiken in nieuwe producten.
NSC	In Europees verband pleit NSC voor het beprijzen van primair grondstoffenverbruik door de industrie, naast het verplichten van de toepassing van gerecycled materiaal.
PVV	Ook op Europees niveau wordt er ingezet op producten die lang meegaan en gerepareerd kunnen worden.
SGP	De SGP wil meer aandacht voor de recycling van zonnepanelen. Volgens de partij overstijgt de groeiende vraag naar schaarse metalen voor de energietransitie het groeiende aanbod van zulke metalen, wat een achilleshiel voor een goede transitie is. In Europees verband wil de partij daar afspraken over maken. Via regelgeving en subsidievoorwaarden moet de recycling van zonnepanelen gestimuleerd worden.
VVD	Het gebruik van gevaarlijke stoffen zoals PFAS moet zoveel mogelijk worden teruggedrongen. Lucht en fijnstoffen stoppen niet bij landsgrenzen. Door dit Europees op te lossen blijft een gelijk speelveld behouden.

CO₂-afvang en hergebruik

De sector levert een belangrijke bijdrage aan het vermijden van de CO₂- emissies. De Vereniging Afvalbedrijven ziet kansen voor de toepassing van CO₂ afgevangen bij afvalverwerking en bepleit benutting van de mogelijkheden.

BBB	De afvang en opslag van CO ₂ krijgt een belangrijkere rol in de reductiedoelstellingen. BBB wil méér investeren in CO ₂ -afvanginstallaties, zoals bij afvalverwerkers, waarmee vrijgekomen
-----	---

	CO ₂ wordt afgevangen en wordt getransporteerd naar bijvoorbeeld tuinders die CO ₂ gebruiken voor hun teeltproces. Daardoor daalt het gasverbruik én wordt de uitstoot van CO ₂ verminderd.
CDA	Er is de afgelopen jaren door de overheid al veel geïnvesteerd in CO ₂ -opslag. Door de hoge CO ₂ -prijs in het Europese emissiehandelsstelsel hebben bedrijven nog nauwelijks subsidies nodig voor CO ₂ -opslag.
ChristenUnie	Er moet meer CO ₂ opgeslagen worden, maar daar hoeft geen extra overheidsgeld bij. De prijs voor CO ₂ is al hoog genoeg om dit rendabel zonder overheidssteun te doen.
D66	Het opslaan van CO ₂ is een tijdelijke oplossing die snel bijdraagt aan het verlagen van de CO ₂ -uitstoot, waarbij de kosten voor ondernemers en huishouders niet fors worden verhoogd.
GL/PVDA	Er komt geen extra subsidie voor ondergrondse opslag van CO ₂ . CCS draagt niet bij aan een vorm van hernieuwbare of schone energie, CCS zorgt voor uitstel van het probleem en is een verlenging van fossiele energie.
NSC	CCS is geen duurzame oplossing, maar voorlopig is het onderdeel van de maatregelen die nodig zijn om de klimaatdoelen te halen. CCS mag niet afleiden van de noodzaak om het gebruik van fossiele grondstoffen af te bouwen.
PVV	De obsessie met CO ₂ -reductie moet zo snel mogelijk gestopt worden. Nederland is verantwoordelijk voor nog geen half procent van de totale wereldwijde CO ₂ -uitstoot. Er moet dus geen cent gaan naar reductie, opslag of andere zinloze klimaathobby's, aldus de PVV.
SGP	CO ₂ -opslag is een relatief goedkope klimaatmaatregel. Desondanks is meer geld niet verstandig, aangezien investeren in opslag de omschakeling naar verduurzaming van de energievoorziening dwarszit.
VVD	CO ₂ -opslag speelt een onmisbare rol in de klimaatdoelen tot 2030 en erna. Het opvangen van CO ₂ is cruciaal om de klimaatdoelen te halen. Niet alleen om emissies uit de industrie te verminderen maar ook om bijvoorbeeld blauwe waterstof mogelijk te maken.

Meer recycling

De Vereniging Afvalbedrijven zet in op meer recycling van huishoudelijk afval. Daarbij staan de kwaliteit en de afzet van de ingezamelde materialen voorop. Ook moeten milieu- en klimaatwinst, evenals de kosten- en maatschappelijke component, worden meegewogen.

CDA	In een circulaire economie is afval een grondstof en blijft grondstof een grondstof, ook als het verwerkt is in een product. De afvalheffing gaat omhoog voor bedrijven die veel afval produceren. Het CDA wil de inkomsten gebruiken om meer afval te hergebruiken en minder te verbranden. Ook stimuleert de partij statiegeld- en retoursystemen en het uitbreiden daarvan.
ChristenUnie	De ChristenUnie wil adequate recycling bevorderen. Producenten worden verantwoordelijk voor identificeerbare stromen zoals bijvoorbeeld luiers. Op die manier worden eerlijke prijzen gerekend met gecertificeerde verwijdering en recycling. Dit alles moet zodanig worden vormgegeven dat een eerlijk speelveld ontstaat en dat een MKB-ondernemer dit kan doen zonder zware administratieve verplichtingen.
D66	Het moet makkelijker worden om afval als product of materiaal te gebruiken. De wetgeving rond de afvalstatus dient hiervoor zo snel mogelijk aangepast te worden. D66 wil de afvalwetgeving moderniseren, met oog voor de risico's, zodat de werkzaamheden van bedrijven die zich richten op het waardevol hergebruiken van reststromen en afvalstromen

	worden mogelijk gemaakt. Ook wil de partij het consumenten en gebruikers makkelijker maken om te recyclen. Zo moet op (de verpakking van) producten duidelijk worden aangegeven waar het weggegooid moet worden.
GL-PvdA	Doelstellingen voor gescheiden inzameling, hergebruik en recycling worden vastgehouden. In 2030 bestaan alle plastic producten en verpakkingen voor 50% uit gerecycled plastic. Om het gebruik van onnodige verpakkingen te ontmoedigen, wordt de verpakkingbelasting voor producenten opnieuw ingevoerd.
NSC	NSC zet in op meer en betere nascheiding van huishoudelijk en bedrijfsafval om waardevolle reststromen terug te winnen en materialen opnieuw te kunnen gebruiken. Ook zet deze partij in op een aangescherpt plan van aanpak om plastic afval verder terug te dringen. Hierbij kijken ze naar de basisgrondstof voor de industrie (plastic pellets), maar ook naar zaken zoals consumentenafval en peuken. De effecten van plasticbelasting voor wegwerpbekers en -bakjes is hier een onderdeel van.
SGP	Door vervuiling van afvalstromen wordt de mogelijkheid tot hergebruik en recycling belemmerd. Het is van belang om recycling meer centraal te stellen dan sec het verminderen van de hoeveelheid restafval. De SGP vindt dat de afvalstoffenregelgeving zo aangepast moet worden dat het eenvoudiger wordt om waardevolle afvalstoffen als grondstof aan te merken. Het gebruik van recycalaat is vaak duurder dan gebruik van ruwe grondstoffen. Dat maakt gebruik van recycalaat minder aantrekkelijk en remt het gebruik ervan. De SGP vindt dat de vraag naar recycalaat gestimuleerd moet worden door bijvoorbeeld bijmengverplichtingen, heffingen op ruwe grondstoffen, het verlagen van de btw voor gerecycled plastic en/of meer circulair inkopen door overheden. Dat helpt meer dan aanbodgedreven beleid. De SGP ziet meer in een heffing op gebruik van polymeren dan in het huidige gedoe over de opslag voor wegwerpbekers en -bakjes.

Restafval en overige stromen

Uit het niet-recyclebare afval haalt de sector het maximale aan energie en materialen. Afvalverbranding met energie- en materiaal terugwinning en storten zijn in een circulaire economie onmisbare schakels in de afvalbeheerstructuur.

BBB	BBB wil méér investeren in CO ₂ -afvanginstallaties, zoals bij afvalverwerkers. Bij het zuiveren van afvalwater komen veel potentiële grondstoffen vrij. Deze worden nu vaak verbrand. BBB wil de wetgeving veranderen, zodat deze grondstoffen hergebruikt kunnen worden.
ChristenUnie	De ChristenUnie stelt een verhoging van de afvalstoffenbelasting op afvalverbranding voor. Richting 2030 wil de partij een verhoging doorvoeren van €3,50 per ton.
D66	Afval dat alleen nog verbrand kan worden, moet in Europees verband zo efficiënt mogelijk gebeuren, waarbij de laagst mogelijke uitstoot van CO ₂ leidend is. Tegelijkertijd is de partij tegen het exporteren van afval naar buiten de EU om het daar te laten verbranden. D66 wil een afbouwpad voor verbrandingscapaciteit vaststellen en de belasting op afval voor het grootbedrijf verhogen: hoe meer afval wordt verbrand, hoe meer je betaalt.
GL-PvdA	De afvalstoffenbelasting op het storten en verbranden van afval wordt verhoogd. Reststromen uit de circulaire economie kunnen wel onder strenge voorwaarden worden gebruikt voor het opwekken van warmte. Ook willen GroenLinks-Partij van de Arbeid de kansen voor het terugwinnen van grondstoffen uit rioolwater en het hergebruik van gezuiverd afvalwater

	benutten, zo wordt de recycling van fosfaat en andere nutriënten uit rioolwaterzuiveringslib verplicht.
SGP	De partij heeft zich sterk gemaakt voor het schrappen van de importheffing voor buitenlands afval. Als in het Verenigd Koninkrijk meer afval gestort wordt, omdat ze daar simpelweg niet voldoende verbrandingscapaciteit hebben, is het heel kortzichtig als je dat negeert. Die heffing moet van tafel. De SGP heeft zich ook verzet tegen de CO ₂ -heffing voor afvalenergiecentrales. Afval verbranden blijft voorlopig nodig. Niet alles kan gerecycled worden, ook al doe je nog zo je best. Een CO ₂ -heffing bovenop de bestaande en sterk gestegen afvalstoffenbelasting werkt contraproductief.
VVD	Afvalverbrandingsinstallaties worden genormeerd op hun uitstoot. Aangezien deze centrales ook groenafval verbranden, worden hier ook negatieve emissies gerealiseerd. Deze negatieve emissies zijn nodig in een klimaatneutrale samenleving.

Zeer zorgwekkende stoffen

De Vereniging Afvalbedrijven bepleit een risicogestuurde benadering als het gaat om het opleggen van beperkingen aan het gebruik van zeer zorgwekkende stoffen.

BBB	Het gebruik van schadelijke stoffen die niet uit ons water kunnen worden gefilterd moet beperkt of verboden kunnen worden. Daarom is de partij kritisch op industriële lozingen, gebruik van chemicaliën en menselijk medicijngebruik. Daarom pleit BBB ervoor dat in water gemeten wordt welke schadelijke stoffen gevonden worden en herleid wordt wie daarvan de originele eigenaar was.
CDA	Fabrikanten moeten via de verplichting om de best beschikbare techniek toe te passen gestimuleerd worden om te kiezen voor minder schadelijke varianten.
ChristenUnie	PFAS-verbindingen en andere zeer zorgwekkende stoffen worden bij de bron aangepakt om te voorkomen dat deze langdurig problemen veroorzaken in ons watersysteem. Kosten voor reiniging, en eventuele gezondheidseffecten worden op de industriële vervuilers verhaald. Er wordt een inventarisatie uitgevoerd naar stoffen waarvan onbekend is of het vermoeden bestaat dat ze schadelijk zijn voor mens en natuur. Daarmee situaties zoals bij PFAS voorkomen, waarbij na decennia de gevolgen bijna niet meer te overzien zijn.
D66	Er komt een nationale aanpak PFAS, inclusief een Europees PFAS-verbod, inzet op een wereldwijd PFAS-verbod, aangescherpte vergunningseisen, een nationaal overzicht van vergunningen om PFAS te lozen en of uit te stoten, een aanpak voor veilige verwerking van PFAS-houdend afval en het verhalen van kosten van de schade voor de gezondheid, leefomgeving en economie op de vervuiler. In algemene zin wil de partij zeer zorgwekkende stoffen zo veel en zo snel mogelijk afschalen.
GL-PvdA	Chemische stoffen moeten in de hele productieketen te traceren zijn en giftige stoffen moeten worden uitgefaseerd. Er komt een totaalverbod op PFAS. De regels voor toelating en lozing van stoffen als staalslakken, granuliet en PFAS worden verscherpt. Het voorzorgsprincipe voor natuur en volksgezondheid laten de partijen strenger meewegen in het vergunningenbeleid. Alle vergunningen voor onbepaalde tijd worden uitgefaseerd. Er komt een verbod op niet-toetsbare stoffen die pas meetbaar zijn als de toxiciteitsgrens al overschreden is.

NSC	Het is een grondwettelijke taak van de overheid om de volksgezondheid te bevorderen. NSC kan de ogen niet sluiten voor de schadelijke effecten van de uitstoot en afvalstromen door de industrie van onder meer NOx, benzeen, PFAS, PAK's en fijnstof. Deze uitstoot wordt gemeten en beperkt bij de bron. Hierom pleit de partij voor het aanscherpen en handhaven van emissienormen en het nemen van maatregelen om afvaldumping te stoppen. Het criterium 'best beschikbare technologie' moet zo worden gedefinieerd dat het geringste effect op de gezondheid en het milieu daarvan een integraal onderdeel is. Ook moet tussentijds worden getoetst aan de meest recente inzichten over gezondheids- en milieurisico's.
SGP	Voor allerlei (chemische) stoffen, gewasbeschermingsmiddelen en medicijnen, zijn er strenge (toelatings)eisen met het oog op de risico's voor de mens. De huidige norm is eenzijdig. Hier is dus actie nodig: meer meten en strenger toetsen. Zo moet op gebiedsniveau rekening gehouden worden met het stapeleffect. Verder moeten potentieel zeer schadelijke stoffen uit voorzorg net zo behandeld worden als stoffen die al als zeer schadelijk aangemerkt zijn. Ook moet het gebruik van schadelijke PFAS door de industrie moet verboden worden. Zo kunnen deze stoffen niet langer in de leefomgeving terecht komen. De les van alle ellende met de plotselinge invoering van strengere regels, zoals voor PFAS, moet zijn dat ondernemers de tijd moeten krijgen om toe te werken naar het kunnen voldoen aan strengere regels. Fabrikanten moeten via de verplichting om de best beschikbare techniek toe te passen gestimuleerd worden om te kiezen voor minder schadelijke varianten.
VVD	Het is onze verantwoordelijkheid om te voorkomen dat schadelijke stoffen het (oppervlakte-) water vervuilen. Daarom zet de VVD in op bronaanpak: alle vervuilende stoffen zoals medicijnresten, microplastics, bestrijdingsmiddelen en andere zeer zorgwekkende stoffen moeten zo veel mogelijk uit het water geweerd worden. Het gebruik van gevaarlijke stoffen zoals PFAS moet zoveel mogelijk worden teruggedrongen. Lucht en fijnstoffen stoppen niet bij onze landsgrenzen. Door dit Europees op te lossen, wil de partij een gelijk speelveld behouden.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

De Vereniging Afvalbedrijven pleit voor meer centrale aansturing vanuit de overheid ten opzichte van vergunningverlenende diensten. Harmonisatie van het beleid en helderheid in de uitvoering daarvan draagt bij aan een gelijk speelveld. Ook kunnen de vergunningsprocedures hierdoor worden verkort.

CDA	Omgevingsdiensten gaan strenger toezien op lozing van chemische stoffen.
D66	D66 wil het voor omgevingsdiensten mogelijk maken een minimalisatieplicht op te leggen voor potentieel zeer zorgwekkende stoffen. Inwoners worden met het huidige toezicht en handhavingssysteem onvoldoende beschermd tegen ernstige gezondheidsgevolgen van economische activiteiten, bijvoorbeeld door (secundair) fijnstof. Het VTH-stelsel wordt zo aangepast dat niet de economische activiteit maar de gezondheid van de omgeving het uitgangspunt is.
GL-PvdA	Alle vormen van onttrekking van grondwater door bedrijven worden vergunningsplichtig. Voor grote vervuilers als Tata Steel, Schiphol en Chemours wordt de gezondheid van medewerkers en omwonenden leidend bij de verstrekking van vergunningen en bij de handhaving. Ook wordt er de komende jaren een flinke impuls gegeven aan handhavende instanties die mens, dier en

	milieu beschermen. Zo krijgen ze meer middelen en evt. meer bevoegdheden zodat deze instanties scherpe tanden hebben.
NSC	Toezicht en handhaving moeten door omgevingsdiensten en de Inspectie Leefomgeving en Transport serieuzer worden opgepakt, mede op basis van signalen en klachten.
SGP	De SGP wil het voor omgevingsdiensten mogelijk maken een minimalisatieplicht op te leggen voor potentieel zeer zorgwekkende stoffen. De voorwaarden voor lozingsvergunningen voor de industrie worden aangescherpt.
VVD	De VVD wil de positie van omgevingsdiensten versterken door de onderlinge samenwerking te versterken, net zoals het toezicht op bedrijven en worden bedrijven die zich niet aan de wet houden strenger bestraft.

Overige thema's

Een aantal voor de afvalsector belangrijke thema's komt niet structureel terug in de verkiezingsprogramma's. Hieronder stippen we enkele aan met de standpunten van de partijen die ze wel noemen.

Lachgascilinders

SGP wil het recreatief gebruik van lachgas verbieden. D66 stelt dat de afvalsector steeds vaker heeft te maken met branden en explosies als gevolg van lachgascilinders en batterijen die bij het restafval belanden. Daarom wil D66 dat er een retourpremie wordt ingevoerd op lachgascilinders en batterijen.

Stimuleringsmaatregelen CO₂-reductie

BBB is van mening dat de recent voor bedrijven ingevoerde CO₂-heffing boven op de Europese ETS heffing van tafel moet. D66 wil het ETS uitbreiden naar meer sectoren en gratis rechten in het ETS volledig afschaffen. De SGP stelt dat het Europese emissiehandelssysteem een belangrijke rol speelt bij verduurzaming van de industrie en de energievoorziening. Die CO₂-prijs moet omhoog, aldus de SGP. De PVV wil SDE++ en andere klimaatsubsidies schrappen. De VVD wil dat het plafond voor CO₂-opslag in de SDE++ wordt losgelaten.

Emissievrije stadslogistiek

BBB pleit voor een uitstelling van Zero Emission Services (ZES), het lijkt onhaalbaar en onbetaalbaar. Volgens de partij moet er een overgangsregeling (onthefing voor hun dieselloertruigen) komen in het geval ondernemers wel moeite tonen door een aanvraag voor subsidie of netaansluiting te doen, maar deze niet ontvangen. De PVV wil alle milieuzones schrappen, waaronder de zero-emissiezones. De VVD wil een gerichte hardheidsclausule voor ondernemers die met een gegronde reden niet kunnen voldoen aan de voorwaarden van de zero-emissiezones zodat zij alsnog bij hun klanten en leveranciers kunnen komen.